

## Herman Bang

### Den sidste Aften

Det var blevet den sidste Aften. Fest var fulgt paa Fest, og rundt i hele Sognet var "Kandidaten"s Skaal blevet drukket baade i Champagne og Kirsebærvin. Saadan var Ugerne gaaet, og nu var det den sidste Dag, ud paa Aftenen.

De sidste Timer vilde man have for sig selv og være alene; de syntes alle, de havde nok af Fester. Desuden var det en lang Afsked, man i Aften havde for sig, lang og smertelig; thi Batavia er meget langt fra Danmark, og til Batavia skulde han. Derfor mente ogsaa Enkefruen, at i Aften maatte enten de stærkeste Lænker bindes, eller alle Baand brydes ... Hun havde lejet en Vogn, og de var kørt over til "Vænget", men Stemningen havde været mat paa Turen. Selv Præstens Johanne - den eneste Gæst foruden ham - havde været adspredt og forstemt. Fruen og Marie, hendes ældste Datter, havde uafbrudt syslet med Kaffen, først med at lave til og siden med at tage af Bordet; de tre andre skulde spadseres. Men naar de kom til en snævrere Sti, hvor Underskoven mørknede og gjorde Vejen mere dunkel, kom Johanne altid bag efter eller foran de andre; snart skulde hun plukke Bregner inde mellem de høje Stammer, snart fandt hun noget Mos, der var saa fristende blødt, at hun maatte prøve at sidde paa det. Naar hun saa atter traf de andre, saa hun hurtigt spørgende først paa hende og saa paa ham. Men hun var bestandig bleg og adspredt, og han bestandig munter - en sorgløs Munterhed, der havde glemt Batavia og som ikke tænkte paa Afsked. Da de kom ned til Vognen hviskede Johanne til Marie: Det vil gaa bedre hjemme.

Der blev ikke talt meget paa Hjemturen. Og netop fordi alle følte, at der maatte tales, kunde ingen. Han var ogsaa blevet tavs; maaske var det Sommeraftenens Vemod, der dræbte Latteren paa hans Læber, maaske var han nu ogsaa kommen til at tænke paa, at det dog var hans Barndomshjem, der, dækket af Aftenens Taager, for sidste Gang laa for hans Blik. Men da de andre lagde Mærke til hans Tavshed, blev deres Forventning, der havde været kvælende som en betagende Angst, atter vakt til Liv, og Johanne vandt sin Munterhed tilbage. Hun gav sig til at synge en af Heises Romancer, Marie faldt ind efter første Vers. Tonerne flød sammen med Sommeraftenens Stemning omkring dem.

Ude bag Bakkerne i Vest gik Solen ned; Højdernes bløde Omrids bliver skarpe som Silhuetter mod den rødligflammende Baggrund. Neden for Bakkerne i Mosen bølger Taagen som tusinde Slør: Mosekonen brygger. Og set i Afstand ser Taagen ud som en stor Sø, der i Sommernattens Stilhed drømmende venter paa Dagen. Nærmere ved Vognen, paa Markerne lige ved Vejen, dufter de sødlige Kløverblomster omkring dem. Og Dæmringen bliver tættere ...

Man kom hjem, og man satte sig til Bords, men Enkefruens Retter stod næsten urørt, han var den eneste, der spiste. Hans Stemning havde vekslet, og han var igen bleven munter; han spøjede med Johanne, drak paa "det, hun vidste nok", ønskede Marie Held med sit Udstyr og et glædeligt Bryllup og takkede Enkefruen i det tredje Glas Portvin. Emilie sad ganske lige, helt rank paa Stolen, men alting dansede for hendes Øjne, og hun vidste, at hun vilde briste i Graad, hvis hun blev nødt til at

sige blot det mindste Ord. Graaden sad hende i Halsen, saadan helt oppe i Struben, stemmende næsten for hendes Aandedrag. Men rank sad hun.

Man gik ud i Haven. De andre holdt sig tilbage. Fruen skulde have et Slag om sin gigtsvage Ryg. Han og hun gik gennem Nøddegangen, der er smal, saa Buskenes Grene uafbrudt strejfer hendes Kind. Hvor der er køligt derinde og ganske stille. De hører deres egne Trin i den bløde Jord. De er gaaet nogle Skridt i Tavshed, saa tager hun sig sammen og taler ... hendes egne Ord lyder i hendes Øren som en fjern og fremmed Lyd, hans muntre Svar kan hun næppe fatte ... Gid de var ved Enden af Gangen.

De kom alle ind igen. Marie byder Jordbær rundt. Enkefruen søger forgæves at holde Samtalen vedlige, hun er rød i Hovedet, medtaget, echaufferet, og hun sidder ubevidst og rækker febrilsk med Hovedet, saa Blomsterne paa hendes Kappe dirrer. Johanne skotter til Uhret. Naar Samtalen gaar istaa, hører man dets rolige, uforstyrrede, uophørlige Dikken, ligesom en spottende Røst. Han sidder roligt, bøjet over sin Tallerken og maser sine Jordbær i Fløden; hans solbrændte Ansigt, der belyses af Lampen, er roligt, kækt og tillidsfuldt. Han vil gøre sin Lykke i Batavia. Emilie har sat sig i en Krog; som bag et Slør ser hun hende fra Skyggen dette Ansigt, som hun elsker, belyst af Lampens Skin, saa roligt, uforstyrrelig muntert. Og det er hende, som hendes Hjerte skulde høre op at slaa.

Moderen gaar ud af Stuen, ind i det andet Værelse. Hun skal "dække sine Kanariefugle til". Lidt efter rejser ogsaa Johanne og Søsteren sig og gaar hen mod Havedøren ... Emilie ser det og vil rejse sig for at følge efter. Hun kan ikke være alene med ham ... Men hendes Knæ vil ikke bære hende, hun kan ikke komme op ... Nu er de ene.

Paa Spisestuedøren ser man Fruens Skygge, hendes spidse Næse og Blomsterne, der dirrer paa Kappen; ude i Haven, lige neden for Trappen, staar de unge Piger klynget op til hinanden og hvisker ganske sagte. Inde i Stuen hører man ikke andet end Uhrets pinlige Dikken. Om Lysene ved Klaveret summer en enkelt Myg.

Han sætter Tallerkenen fra sig og tømmer sit Glas Sherry.

- Er de andre gaaet?

- De gik ud i Haven, svarer det dæmpet fra Krogen.

Maaske var det noget i Stemmen, i Tonen af dette Svar, maaske hele Luften og den ganske Stemning i Stuen, der fik ham til at tage sig ned over Panden og ligesom besinde sig lidt...

Hviskningen standser i Haven, Skyggen af Fruens Hoved holder sig ganske stille.

- Det kan s'gu ikke nytte at græde for'et, siger han efter en Pause; man bliver jo rig derovre, og Mo'er trænger til det.

Han rejser sig som for at ryste den nye Stemning af sig, gaar saa hen over Gulvet og standser ved Vinduet.

Hun sidder stadig i Krogen, gemt helt inde i Skyggen og kæmper for at kunne tale. Men Tankerne suser larmende forbi hendes Hoved, og det er hende, som om den Lyd, hun vil hente, sidder fast under en knugende Vægt i hendes Bryst. Og de andre kommer ikke ind - hvorfor ikke? hvorfor vil de dog plage hende saaledes?

- Spil lidt til Afsked, siger han og vender sig. Du har spillet saa lidt i disse Dage.

Hun synes, at Gulvet gaar ned i en Dal og atter op, inden hun naa'r Klaveret, der staar lige ved Døren til Haven. Hun søger som i Blinde efter de hvide Taster. Nu kan hun i det mindste blive fri for at tale.

De første Toner er larmende, Strengene støjer under hendes hurtige Hænder. Men snart bliver Spillet mere mildt, en sukkende, dæmpet Melodi, mættet af vemodige Taarer.

Og mens hun spillede, drog i de vekslende Toner hendes Ungdomslivs Billeder forbi.

Hver Akkord var et Minde, hun gemte, hver af de dragende Toner var en Drøm, hun hilste til Afsked.

Hun saá dem sejlene i det store Trug nede paa Præstegaardens Dam. Han var en mægtig Konge, der drog i Brudfærd med den dejlige Prinsesse. Og paa den anden Bred laa Æventyrets brogede Land. Hun sad med Blomster i Haaret og saá paa ham, der stagede Baaden, staaende oprejst med den gyldne Paphjelm paa Hovedet. Og hun troede, at den lykkelige Fart skulde vare for hele Livet...

Sommernattens Luftning slaar, mættet af Rosenduft, ind gennem Havedøren. Myggene surrer om Lampen; Taffeluhret dikker uophørligt.

Emilie spiller til Afsked for sin Kærlighed og ham, hun havde kær ...

De er begge blevet ældre ...

Han er i øverste Klasse inde i Skolen i Byen, og han skal snart være Student.

Saa sad de en Aften sammen bag Rosenhegnet i Haven, Haand i Haand, hun huskede det godt Og han tog forlegen et Digt frem og læste det for hende. Det handlede om Kærlighed, og da han havde læst, sagde han:

- Det er jo om Dig det handler!

Og saa kyssede han hende lige paa Munden, mange Gange, mange Gange ...

Hun rev sig løs, men Versene lærte hun udenad og sagde dem tusinde Gange, og intet Digt i hele Verden var saa smukt som dette. Hun var jo selv Heltinde i Digtet.

- - Saa kom de mørke Tider, da han blev borte for hende ...

Hvor Tonerne er bløde, milde, smeltende Akkorder, ligesom tungsindige Sange, Kvinder nynnende hvisker.

Hun spiller sidste Gang for ham, hendes Hjerte elsker.

De havde været sammen paa Bal. Det var i Julen ovre paa Vedbygaard. Der var en Dame fra København i en gul Silkekjole med mange Violbuketter. Han dansede næsten hele Aftenen med den Dame. Hun var saa koket og slog Slæbet op over Armen, naar hun dansede. Og saa spurgte han hende, om hun ikke var smuk. Hvor hun græd, da hun kom hjem, og hvor hun hadede denne Dame med den fejende Silke og de duftende Violer ... Men saa havde hun taget Digtet frem og læst det om igen ... og hun var Heltinden i Digtet.

Hun havde været blind, og disse Toner var Gravsangen over hendes Kærlighed.

Saa havde de leget Tagfat en Sommeraften her nede i Haven. Og de var mødtes i Nøddegangen, pustende af det stærke Løb. Han havde taget hendes Haand og havde trykket den. Hvor hun følte Trykket endnu, kraftigt, varmt havde han trykket den.

Kærligheden lever af lidt, og hun havde bestandig haabet, at hun var Heltinden i Digtet. Med ham til Styrmand stævnedes hun i Baaden over mod den anden Bred - Eventyrets brogede Land.

Men nu var Digtet forbi - og han stod alene i Baaden. Hun sad tilbage paa Bredden, og hun syntes, at alle Blomster havde sænket deres Hoved, og Aftenens Skumring lagde sig om hende - - -

Fruens Skygge bevægede sig uroligt paa Spisestuens Dør. De unge Piger lyttede anspændt.

Han stod og legede med sin Urkæde.

Tonerne lød mere afbrudt end før, ligesom dæmpede Skrig og uregelmæssige Suk. Saa holdt hun op.

- Tak, Emilie, sagde han bevæget, jeg synes aldrig, Du har spillet saa smukt. Ordene lød hjerteligt og varmt. De Toner skal jeg huske i Batavia.

Han rakte Haanden frem, men hun rejste sig hurtigt, vendte sig og gik hen til Vinduet.

Der var længe stille. Fruens Hattebaand gik heftigt op og ned. Marie tog sig hurtigt sammen og traadte rask ind. Johanne fulgte efter med Taarer i Øjnene og meget bleg.

- Det er vist paa Tiden at bryde op, sagde hun. Hun tager Afsked, og han gør ogsaa Mine til at gaa.

En underlig, nervøs Afskedstagen, hvor man undgaar t se paa hinanden, hvor den enes Haand ligger løst i den andens, og hvor man lader, som om man skulde ses den næste Dag ...

Fruen og Marie følger dem ud i Haven. Emilie staar bestandig ved Vinduet. Hun vendte sig kun halvt, da han bevæget og sagte sagde hende Farvel...

Og medens hun hører Stemmerne fra Haven, staar hun taareløs og stirrer ud i Mørket.